

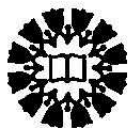
مکاتب فکری حسابداری

ریچارد چارلز لافلین

ترجمه اقتباس
دکتر جواد اضراده

تهران

۱۳۹۷

سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها (سمت)
پژوهشکده تحقیق و توسعه علوم انسانی

سرشناسه: رضازاده، جواد، ۱۳۴۷-، اقتباس کننده، مترجم.
 عنوان و نام پدیدآور: مکاتب فکری حسابداری / ترجمه و اقتباس جواد رضازاده [برگرفته از] ریچارد چارلز لافلین.
 مشخصات نشر: تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها (سمت)، پژوهشکده تحقیق و توسعه علوم انسانی، ۱۳۹۷.
 مشخصات ظاهری: هشت، ۲۶۰ ص.: جدول، نمودار.
 فروست: «سمت»؛ ۲۲۱۱. حسابداری؛ ۱۳.
 شابک: ۹-۶۳۶-۰۲-۰۶۷۸-۱۹۰۰۰۰ ریال
 یادداشت: کتاب حاضر ترجمه و اقتباسی از پایان‌نامه دکتری ریچارد چارلز لافلین با عنوان The Design of Accounting Systems..., 1984.
 یادداشت: پشت جلد به انگلیسی: Accounting Schools of Thought.
 یادداشت: واژه‌نامه.
 یادداشت: کتابنامه.
 یادداشت: نمایه.
 موضوع: حسابداری - مبانی و مکتب‌ها، Accounting -- Styles and Schools
 موضوع: حسابداری - مدیریت، Managerial Accounting
 موضوع: شرکت‌ها - حسابداری، Corporations -- Accounting
 شناسه افزوده: لایبزرگ، ریچارد، Laughlin, Richard
 شناسه افزوده: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها (سمت)، پژوهشکده تحقیق و توسعه علوم انسانی.
 The Organization for Researching and Compiling University Textbooks in the Humanities (SAMT), Institute for Research and Development in the Humanities.
 رده‌بندی کنگره: ۱۳۹۷ م ۷/۶۲۵
 رده‌بندی دیویی: ۶۵۷
 شماره کتابشناسی ملی: ۵۴۶۹۸۰۸

سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها (سمت)
 پژوهشکده تحقیق و توسعه علوم انسانی

The Design of Accounting Systems: A General Theory, with an Empirical Study of the Church of England. Richard Laughlin. University of Sheffield, 1984.

مکاتب فکری حسابداری

ترجمه و اقتباس: دکتر جواد رضازاده (دانشیار دانشگاه تربیت مدرس)

ویراستار: مژگان ضرغامی

چاپ اول: پاییز ۱۳۹۷

تعداد: ۵۰۰

حروفچینی و لیتوگرافی: سمت

چاپ و صحافی: مشعر

قیمت: ۱۹۰۰۰۰ ریال. در این نوبت چاپ قیمت مذکور ثابت است و فروشندگان و عوامل توزیع مجاز به تغییر آن نیستند.

نشانی ساختمان مرکزی: تهران، بزرگراه جلال آل احمد، غرب پل یادگار امام (ره)،

روبه‌روی پمپ گاز، کد پستی ۱۴۶۳۶، تلفن ۴۴۲۴۶۲۵۰-۲.

www.samt.ac.ir

info@samt.ac.ir

@sazman_samt

هر شخص حقیقی یا حقوقی که تمام یا قسمتی از این اثر را بدون اجازه ناشر، نشر یا پخش یا عرضه یا تکثیر یا تجدید چاپ نماید، مورد پیگرد قانونی قرار خواهد گرفت.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	مقدمه متون
۳	فصل اول: معرفی محاسب فکری حسابداری
۳	۱-۱ مقدمه
۵	۱-۲ زبان و طبقه‌بندی حسابداری
۱۲	۱-۳ بررسی و تحلیل حسابداری مالی
۱۴	۱-۳-۱ تصویر سابقه تاریخی
۱۶	۱-۳-۲ تصویر واقعیت اقتصادی جاری
۱۸	۱-۳-۳ تصویر سیستم اطلاعاتی
۲۰	۱-۳-۴ تصویر کالای اقتصادی
۲۳	۱-۳-۵ نتیجه‌گیری
۲۴	۱-۳-۶ تحلیل مکاتب فکری فرعی حسابداری مالی
۲۶	۱-۳-۶-۱ حسابداری بهای تمام‌شده تاریخی
۲۶	۱-۳-۶-۲ حسابداری رویدادها
۲۷	۱-۳-۶-۳ اندازه‌گیری سود و ثروت
۲۸	۱-۳-۶-۴ حسابداری تورمی
۲۹	۱-۳-۶-۵ اطلاعات لازم برای الگوهای تصمیم‌گیری
۳۱	۱-۳-۶-۶ تحقیقات حسابداری رفتاری
۳۱	۱-۳-۶-۷ تحقیقات قیمت اوراق بهادار
۳۳	۱-۳-۶-۸ قدرت پردازش اطلاعات
۳۵	۱-۳-۶-۹ القای اطلاعات

۳۶	۱۰-۶-۱-۳ اقتصاد اطلاعات
۳۷	۱۱-۶-۱-۳ رویکردهای تئوری نمایندگی
۳۸	۱۲-۶-۱-۳ ملاحظات رفاه اجتماعی
۳۹	۴- بررسی و تحلیل حسابداری مدیریت
۴۰	۱-۴-۱ طبقه‌بندی تئوری سازمان
۴۵	۲-۴-۱ مطالعه حسابداری مدیریت و ریشه‌های نظری آن
۴۷	۱-۴-۲-۱ جنبه‌های کمی حسابداری مدیریت
۵۳	۲-۴-۲-۱ جنبه‌های رفتاری حسابداری مدیریت
۵۸	۳-۴-۲-۱ تئوری سازمان و دیگر ریشه‌های جنبه‌های کمی و ...
۶۵	۳-۱-۱ تحلیل زمینه مکاتب فرعی حسابداری مدیریت
۶۹	۵- نتیجه‌گیری
۷۶	فصل دوم: فهم و نقد ادبیات فکری حسابداری
۷۶	۱-۲ مقدمه
۷۷	۲-۲ طبقه‌بندی مجدد مکاتب فکری حسابداری
۷۷	۱-۲-۱ طبقه‌بندی مشترک مکاتب فکری حسابداری مالی و مدیریت
۸۱	۲-۲-۲ طبقه‌بندی بر اساس چارچوب رول و مورگان
۸۹	۳-۲-۱ تئوری سازمان و سیستم‌های حسابداری طبقه‌بندی اسکات در زمینه ...
۹۷	۳-۲-۲ تفکر عینی‌گرا در حسابداری: مکتب حسابداری ظاهر و پوچستر
۱۰۸	۴-۲ تئوری سیستم‌های اجتماعی در حسابداری: رویکردهای تئوری اقتضایی
۱۱۵	۵-۲ تئوری سوء کارکرد بوروکراتیک: حسابداری در هرج و مرج سرگردان یافته
۱۲۴	۶-۲ مطالعات حسابداری مربوط به کثرت‌گرایی، تئوری کنش اجتماعی و رای آن
۱۲۴	۱-۲-۶ رویکردهای کثرت‌گرا در تئوری سازمان و حسابداری
۱۳۰	۲-۲-۶ رویکردهای کنش اجتماعی در تئوری سازمان و حسابداری
۱۳۵	۷-۲ نتیجه‌گیری
۱۳۹	فصل سوم: سیر تحول مکاتب فلسفه علم و حسابداری
۱۳۹	۱-۳ مقدمه
۱۴۰	۲-۳ سیر تحول تاریخی مکاتب فکری فلسفه علم

۱۵۷	۳-۳ حسابداری کانتی است یا کنتی و دیگر پرسش‌ها
۱۵۸	۳-۳-۱ سنت فکری کانت یا کنت؟
۱۶۱	۳-۳-۲ کدام رویکرد سنت فکری کانت؟
۱۷۲	۳-۴ نتیجه‌گیری
۱۷۴	فصل چهارم: تئوری انتقادی و طرح سیستم‌های حسابداری
۱۷۴	۴-۱ مقدمه
۱۷۵	۴-۲ زمینه تاریخی و موضوعی تئوری انتقادی
۱۸۷	۴-۳ الگوی تئوری و عمل‌ها بر ماس و کاربرد آن در حسابداری
۱۸۷	۴-۳-۱ مقدمه و مرور اجمالی
۱۹۲	۴-۳-۲ ادعاها، اعتبار و گفت‌وگو
۲۰۴	۴-۳-۳ سه مرحله تئوری انتقادی: هابرماس در زمینه طراحی سیستم‌های حسابداری
۲۱۷	۴-۴ الگوی تئوری و عمل‌ها بر ماس و کاربرد تفسیری آن در حسابداری
۲۳۶	۴-۵ نکات نهایی
۲۳۹	منابع
۲۵۰	واژه‌نامه انگلیسی - فارسی
۲۵۶	نمایه نام‌ها

مقدمه مترجم

این کتاب اقتباسی از سه فصل اول رساله دکترای ریچارد لافلین^۱ است و به تحلیل بسامان نقش مکاتب فکری دو حوزه اصلی دانش حسابداری، یعنی «حسابداری مالی» و «حسابداری مدیریت» در توصیف وضعیت فعلی، ترسیم وضعیت مطلوب (تجویز) و تغییر رویه‌ها و سیستم‌های حسابداری در زمینه سازمانی آن‌ها می‌پردازد. این اقتباس همراه با دخل و تصرف‌هایی بوده است. به‌ویژه معرفی مختصر اندیشمندان در پاورقی به نوعی نتیجه پژوهشی مستقل و جذاب است.

برای تحلیل نقش مکاتب فکری حسابداری در توصیف، تجویز و تغییر رویه‌ها و سیستم‌های حسابداری در متن سازمانی آن‌ها، ابتدا با رجوع به چارچوب بارل و مورگان و به کمک دو شاخص مهم «ماهیت علوم اجتماعی» و «ماهیت جامعه»، مفروضات بنیادی مکاتب فکری حسابداری تعیین و معنی می‌شود. سپس با رجوع به مکاتب فلسفه علم به‌ویژه آراء و افکار اگوست کنت (۱۷۹۱-۱۸۵۷) و امانوئل کانت (۱۷۲۴-۱۸۰۴)، رویکرد فلسفی مناسب برای تحلیل مکاتب فکری حسابداری شناسایی می‌شود. در نهایت با توجه به «تئوری زبان» رابرت کیتینگستاین (۱۸۸۹-۱۹۵۱) و «تئوری انتقادی» مکتب فرانکفورت و به‌ویژه آراء و افکار یکی از اندیشمندان اصلی آن یعنی یورگن هابرماس، روش‌شناسی مناسبی طراحی می‌شود. پرداختن به رویه‌ها و سیستم‌های حسابداری و به طور کلی ارزیابی «تئوری حسابداری» بر اساس این روش‌شناسی برای مطالعات حسابداری بسیار حیاتی است.

1. Laughlin, R.C. (1984), *The Design of Accounting Systems: A General Theory with an Empirical Study of the Church of England*, University of Sheffield.

پایان بخش این مقدمه مختصر سیاس گزاری از آقای دکتر محمدعلی آقائی، آقای امیرهادی معنوی مقدم و آقای محمدجواد کیوان است که فصل یا فصل هایی از کتاب را مطالعه و نکات ارزشمندی را مطرح کردند.

از عنایت ویژه آقای دکتر محمد ذبیحی، رئیس محترم سازمان سمت؛ آقای دکتر محمدرضا سعیدی، معاونت محترم نظارت علمی - فنی سازمان؛ آقای دکتر محمود جوان، مدیر محترم تدوین سازمان و آقای دکتر ساسان مهرانی، دبیر محترم گروه حسابداری سازمان نسبت به چاپ و نشر این کتاب، شایسته هرگونه قدردانی است. در این خصوص پیگیری ها و هماهنگی های سرکار خانم رضوان صادقیان، کارشناس محترم گروه حسابداری سازمان، قابل تحسین و تقدیر است. در پایان از سرکار خانم ضرغامی، ویراستار کتاب که موشکافانه کتاب را مطالعه و ویرایش کردند و سرکار خانم بیون برای کتیرن فنی و سرکار خانم رؤیا صالحی برای صفحه آرایی کتاب، صمیمانه قدردانی و تشکر می کنم.

دکتر جواد رضازاده